

HARPUT'TA İLM-İ KIRAAT VE HARPUT KURRASI

Celal SÜRGEÇ¹

İnsanların kendilerine mahsus şahsiyetleri ve kimlikleri olduğu gibi şehirlerin de kendine özgün şahsiyetleri ve kimlikleri vardır. İşte bu şahsiyet ve kimlikler kendilerini bazı özellikleri ile açığa çıkarırlar. Bu yönüyle bakıldığında Harput, birçok medeniyete beşiklik etmiş, ötekileştirmeden bunları harmanlamış ve bir şekilde kültürüyle, edebiyatıyla, mimarisiyle, musikisiyle, sanat ve estetiğiyle devam ettirmiş bir şehirdir.

Urartu, İran, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetini 4000 yıldır bağrında taşıyan Harput, İslam medeniyetinin bütün kurumsal örneklerini sergilemiştir. İslam medeniyetinin camiye merkeze alan ve onun etrafında ilme dair kurumlarını şekillendiren ve bu merkezler etrafında kurulan şehir modelinin aynen Harput'ta uygulandığını görürüz. Artukoğulları Hükümdarı Fahrettin Karaaslan tarafından 1156 yılında yaptırılan Ulu Camii İslam medeniyetinin ruhuna uygun olarak bünyesinde Cami-i Kebir medresesi ile ihtisas kurumları olan Daru'l-Hadis gibi kurumları da barındırıyordu. Devamında hem Akkoyunlular hem de Osmanlılar döneminde İslam medeniyet kurumları olan medreseler, mektepler, kütüphaneler inşa edilmek suretiyle örnek bir İslam şehri geliştirilmiştir. 1298 Ma'mûratü'l-aziz salnamesinde Harput'ta 23, 1301-1302-1305 ve 1325 salnamelerinde ise 19 medresenin kayıtlı olduğu² belirtilir.

Harput'ta İslam medeniyeti tabi ki sadece eğitim kurumlarıyla değil, diğer bütün alanlarda da varlığını sürdürmüştür. Bir yönüyle ilim, irfan ve hikmeti, diğer yönüyle de edebiyat, sanat ve musiki gibi farklı alanlarda birçok gelişmeyi bünyesinde barındırmıştır. Harput, derinliği olan bir şehirdir. Bağrında ilim ve hikmet sahibi, edebi, sanatsal ve nüktedan yönleri güçlü şahsiyetler yetiştiren bir beldedir. Bu özelliğinden dolayı Osmanlı Devleti'nde, bir yandan Bağdat'ta etkin hale gelen Şia propagandasına karşı mücadele etmek üzere Harput'tan alimler görevlendirilmiş³, bir yandan da 1738'den 1924 yılına kadar devam eden ve padişahın huzurunda devrin tanınmış alimleri tarafından verilen Huzur Dersleri'ne Harputlu alimler davet edilmiştir.⁴

Osmanlının son dönemlerindeki eğitim ıslahatları çerçevesinde 1914 yılında Şeyhü'l-İslam Mustafa Hayri Efendi'nin gayretleriyle medreselerin

¹ Diyanet İşleri Başkanlığı Harput Eğitim Merkezi Müdürü

² Komisyon, *Elazığ Eğitim Tarihi*, Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 2010.

³ Yaşar, M. Ruhat, "Harput'u Yeniden Düşünmek", *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*, Elazığ, 2013.

Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013.

⁴ Demirpolat, Enver, "Huzur Derslerine Katılan Harputlu Alimler", *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2012, s.213-237,

ıslahı kapsamında bütün medreselerin Darü'l-Hilafetü'l-Aliyye adı altında toplanması kararlaştırılmıştır. Bu düzenleme çerçevesinde önemli merkezlerde şubeler açılması gündeme gelmiş ve bu şubelerden biri de 1 Şubat 1915'te Harput'ta Kurşunlu Camii külliyesinde açılmıştır. Yine Cumhuriyetin ilk yıllarında 3 Mart 1924'te yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat kanunu ile birlikte ülke genelinde sadece 29 yerde İmam-Hatip Mektebi açılması kararına Harput'un da ilave edilmiş olması, Osmanlı devletinin son dönemlerine kadar Harput'un Osmanlı şehirleri arasındaki yerini göstermesi açısından önemlidir.⁵

1. İlm-i Kıraat

a. Tarihçesi

Yüce Kitabımız Kur'ân-ı Kerîm, indiği günden itibaren bir yandan zengin anlam dünyasıyla ve insanların problemlerine getirdiği çözümlerle, diğer yandan da kendisine özgü mûsiki ve okunuş tarzıyla insanları derinden etkilemiştir. Hz. Peygamber (s.a.) Kur'ân'ı doğru ve güzel okuma noktasında Cebrail aracılığıyla eğitilmiş, kendisi de benzer eğitimi ashâbı üzerinde icra etmiştir. Ashâb içerisindeki güzel seslileri ve güçlü ezberleme yeteneğine sahip olanları Kur'ân kıraati için teşvik etmiş hattâ özel olarak yetiştirmiştir. Resûl-i Ekrem döneminde ashâb içerisinde bazıları Kur'ân'ı güzel okuma noktasında temayüz etmişler, bunlar kıraat ilminin sonraki nesillere intikalinde de büyük görevler üstlenmişlerdir.

Hz. Peygamberin vefatından sonra sahâbiler öğrendikleri okuyuş şekillerini sonrakilere aktarmak ve bu ilmi yaymak için çok uzak diyarlara gitmişlerdir. Hz. Osman'ın oluşturduğu heyet tarafından istinsah edilerek çeşitli bölgelere gönderilen mushaflarla birlikte buralara birer kıraat âlimi gönderilmesi uygulaması Kur'ân'ın doğru öğrenilmesini bir devlet politikası haline getirmiştir. Sahabenin sözlü aktarımından sonra tâbiûn devrinde Kıraat İlmi 'ne dair eserler yazılmaya başlanmış ve hicrî ikinci asrın sonlarından itibaren kıraat ekolleri teşekkül etmiştir. İlimde sözlü ve yazılı geleneği birleştiren Kıraat İlmi, zamanla en güçlü İslâmî ilimlerden biri haline gelerek bütün İslâm dünyasına yayılmıştır.

İbn Mücâhid'in, İslâm toplumunun okuyuşları üzerinde icmâ ettiği yedi kıraat âliminin tercihlerini Kitâbü's-Seb'a adlı bir eserde bir araya getirmesinden sonra Kıraat İlmi iki önemli aşama geçirmiştir. İlk aşama Seb'a Tarikinin uygulanması olup büyük oranda Endülüs'te şekillenmiştir. Ebû Amr ed-Dânî ile el-Kâsım b. Firrûh eş-Şâtîbî'nin sistemleştirip eğitim-öğretime uygun hale getirdiği Seb'aTariki Endülüs'ten bütün İslâm dünyasına yayılmış ve dört beş asır eğitim müfredatı içerisinde tek başına yer almıştır. İkinci aşama İbnü'l-Cezerî'nin Aşere Tariki ile başlar. O, yedi kıraat imamına aynı vasıfta gördüğü üç imamı ekleyerek onlu tasnifi (Aşere) oluşturmuş ve bu tasnif eğitim sistemi içerisinde yavaş yavaş Seb'a Tarikinin yerini almıştır. İbnü'l-Cezerî'nin dönemin

⁵ Sunguroğlu, İshak, *Harput Yollarında*, 2.cilt,s.480,484,işaret yay.,İst., 2013

şartları gereği İslâm dünyasının büyük bir kısmını dolaşması ile bu tasnif eğitim programlarına iyice yerleşmiştir.⁶

b. Gayesi

Kıraat ilmi, Kur'an'ın okunuşuyla ilgili farklılıkları ve bunların kimlerden nakledildiğini araştırma konusu yapan bir ilim dalıdır. Kıraat ilminde Kur'an kelimelerinin eda keyfiyetleri ve okunma tarzları incelenmektedir.

Kıraat ilmi sayesinde kıraat imamlarından Hz. Peygambere kadar ulaşan kıraat vecihleri bilinir. Kıraat ilmi, Kur'an kelimelerinin okunuş ve eda ediliş biçimini, ittifak ve ihtilaf yönleriyle, rivayet edilen her vechi, nakledenin kendisine dayandırarak inceler.⁷

Kıraat İlmi doğrudan doğruya Kur'an'ın okunmasıyla ilgili olduğu için, Kur'ani İlimlerden sayılır. Dolayısıyla İslami İlimler arasında önemli bir yere sahiptir. Dinimiz de bu ilmi öğrenmek ve öğretmek Farz-ı Kifayedir. Ulum-u Kur'an ile ilgili eserlerde, müfessirlerin bilmesi gereken ilimler içerisinde Kıraat İlmi başta gelir. Zira Kıraat İlmi doğrudan doğruya Kur'an'ın lafzına taalluk ettiği için, müfessirin bilmesi gereken ilimlerin ilkidir.⁸

İslam'ın dayandığı Temel İlimlerin esası Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim ise kıraatle muhafaza ve zapt edilir. Eğer bu mütevatir kıraatlerden bir kısmı zayi olsa, ona istinat edilen itikat, ibadet ve muamelattaki hükümlerin mesnedinin kaybolması tehlikesi ortaya çıkar. İşte bu kötü sonuçları önleyen Kıraat İlmidir.⁹

Netice itibarıyla nazil olduğu günden beri, okuma, anlama ve hayata uygulama konusunda sürekli Müslümanların hayatının merkezinde yer alan Kur'an'ın hükümleri, emir ve nehiyleri, kıssaları, öğütleri ve emsalleri inceleme konusu olduğu gibi; Hz. Peygamber'den mütevatir yollarla gelen okunuş şekilleri ve bunlar arasındaki ince farklar da inceleme konusu edilmiştir. Bu anlamda hem Kur'an'ın anlaşılması ve yaşanması hem de onun okunması konusunda da olağanüstü gayret gösterilmiş ve kıraatle alakalı ciddi müesseseler oluşturulmuştur. Bunların başında ise darül-kurrâlar gelmektedir.

2.Harput'ta İlm-i Kıraat

a. Harput Darül-Kurrası

Kur'an öğretilen ve hafız yetiştirilen mekteplerin, kıraat tâlimi yapılan medrese veya bölümlerin genel adı. “Yer, mekân, ev” gibi anlamlara gelen dâr ile “okuyan” anlamındaki kârî kelimesinin çoğulu olan kurrâ kelimelerinden meydana gelen dârü'l-kurrâ Kur'an-ı Kerim'in öğretildiği, bir bölümünün veya

⁶ Birişik, Abdülhamit, *Kıraat İlmi ve Tarihi*, Emin Yayınları, İstanbul, 2014, önsöz.

⁷ Önen, Hacı, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2, 2013

⁸ Suyuti, *el-İtkan*, II,187.

⁹ İ. Karaçam, *Nüzulu'l-Kur'an ve Kıraatuhu*, s.236.

tamamının ezberletildiği ve kıraat vecihlerinin tâlim ettirildiği mektepler için kullanılmıştır. Bu müesseselere dârül-kur'ân ve dârül-huffâz adı da verilir.

Belge-1: Harput Darül-Kurra vakfiyesi

Osmanlılar Kur'an ihtisas medreselerine genellikle dârül-kurrâ demişlerdir. Osmanlı topraklarının her tarafında çok sayıda dârül-kurrâ vardı. Ancak bu binaların büyük bir kısmı bugün mevcut değildir. Anadolu beylerbeyi iken 1582'de Rumeli beylerbeyliğine tayin edilen Cafer Paşa'nın yaptırdığı, bugün evler arasında sıkışıp kalmış Kütahya Dârül-kurrâsı gibi bazıları ayakta kalmak için direnmektedir. Mimar Sinan'ın yaptığı dârül-kurrâlardan İstanbul Süleymaniye, Hüsrev Kethüda, Sokullu Mehmed Paşa, Atik Valide dârül-kurrâları ile Dâvud Ağa'nın yaptığı Edirne Selimiye Dârül-kurrâsı zamanımıza kadar gelebilmiştir.¹⁰

Harput'ta ilk Darül-kurra, dönemin Keban maden emini Ispanakçızade Hafız Mustafa Paşa(1760-1778) tarafından Harput'ta Hoca Pınarı Çeşmesi bitişiğindeki evin satın alınıp vakf edilmesiyle faaliyete başlamıştır. Vakfiyede¹¹ Dârü'l-Kurrâ'da şeyhü'l-kurrâ sıfatıyla bir yönetici çalıştırılması ve bu vazife için günlük otuz altı akçe ücret ödenmesi öngörülmüştür. Şeyhu'l-kurrâ'nın hadis ilmine de vakıf olması, haftada iki gün Buhârî-i Şerif ve Kütüb-ı Sitte'den eğitim vermesi karşılığında ise günlük yirmi dört akçe ücret verilmesi şart koşulmuştur.¹² Harput Darü'l-Kurra'sında görev yapan hocalar, mezunları ve

¹⁰ <http://www2.diyaret.gov.tr/MushafIncelemeVeKiraat/Kuran>

¹¹ Bkz. Belge-1

¹² Çelik Kürşat, "Hafız Mustafa Paşa Vakfiyesi", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish*, 9/4, Ankara, Haziran-2014, s.1266.

programının detayları hakkında yeterince bilgi sahibi olamadık. Ancak 1830 da Harput'ta Kâtip oğullarından Hafız Yusuf Efendi ile birlikte kıraat-ı seb'a geleneği başlamış ve Harput'un yıkılışına kadar bu önemli faaliyet öğrencileri tarafından devam ettirilmiştir. Daha sonra 1950 yılına kadar kıraat sahasında Harput ve Elazığ'da kelimenin tam anlamıyla fetret dönemi yaşanmıştır. 1954 yılından sonra bu gelenek Hafız Abdullah Nazırlı (1920-..) ve Hafız Mustafa Albayrak (1933-2011) tarafından bireysel olarak devam ettirilir. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2015 yılı içerisinde Harput Eğitim Merkezi bünyesinde açılması kararlaştırılan kıraat bölümü ile bu gelenek Harput'ta düzenli bir şekilde tekrar devam edeceği planlanmıştır.

b. Harput Kurrası

1. Şeyhu'l-Kurra Hacı Hafız Yusuf Efendi (1804-1883)

Kâtipoğulları'ndan Mehmet Efendinin oğlu olarak 1804 yılında Harput'ta dünyaya gelen Yusuf Efendi, ilk tahsilini ikmal ettikten sonra babası tarafından hıfza çalıştırılır. Hafızlığını tamamladıktan sonra Harput medreselerinde medrese tahsiline devam eder ve icazetini alır. O dönemler ülkenin ilim, irfan ve medeniyet merkezlerinden biri sayılan Diyarbakır'da kıraat âlimi Şeyh Mehmet Efendi'den Endülüslü alim İmam Şâtıbî'nin (Ö. 590/1194) Ebu Amir ed-Dânî'nin **et-Teyşîr fi'l-kırââtî's-seb'** adlı meşhur eserinin kolay ezberlenmesi için **Hırzû'l-Emani ve Vechü't-Tehani** adıyla şiir dilinde ifade ettiği ve **Şâtıbiyye**¹³ diye bilinen eserini kıraat-i seb'a geleneğinde ders kitabı olarak okur.

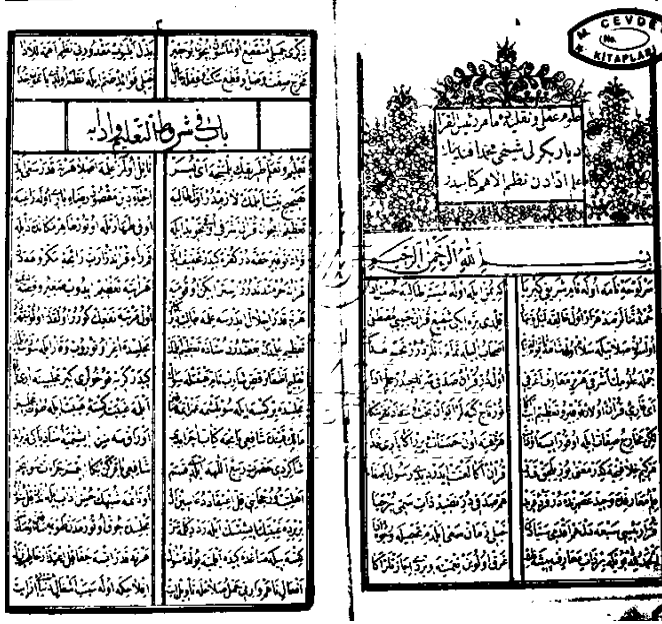
Harputlu Hafız Yusuf Efendi Şeyh Mehmet Efendiden bir taraftan İlm-i Kıraat okurken bir taraftan da yine Diyarbakır'ın meşhur âlimlerinden Abbas Efendi'den İslami İlimler sahasında dersler almaya devam eder. Kıraat ve diğer derslerini tamamladıktan sonra icazetini alarak Harput'a döner. Bilahare kıraatte ihtisas yapmak üzere Mısır'a gider ve Mısır'ın tanınmış karilerinden tüm kıraatler konusunda yüksek seviyede dersler alır. Öyle ki, Harput kendisinin nasıl anayurdu ise; Mısır'da O'nun ilim ve fazilet yurdu olur. Mısır dönüşü Harput'a yerleşen Hafız Yusuf Efendi, Harput'ta kıraat dersleri vermeye başlar ve birçok öğrenci yetiştirir. Bunların en meşhurları Harput'un ünlü âlimi ve müderrisi Abdülhamit Efendi, Hafız Ömer Efendi, Hafız Mustafa Efendi, Hattat Hafız Süleyman Efendidir.

Hafız Yusuf Efendi ile birlikte mensup olduğu aileye artık 'Kâtipoğulları' değil, 'Kurrahocagiller' denilmeye başlanır. Hafız Yusuf Efendi, aynı zamanda icazetli bir hattattır. Yusuf-u Zeliha isminde kendi el yazması bir eseri vardır. Ayrıca hocası Diyarbakırlı Şeyh Mehmet Efendinin **Nazmul-Ehem** eserine mütalaalar yazarak bastırmıştır.¹⁴ Ömer, Mehmet Ali, Mustafa adında üç oğlu

¹³ İbn Haldun, *Mukaddime*, II, 462

¹⁴ Bkz. Belge-2 ve 3.

olan Hafız Yusuf Efendi, 1883 yılında Harput'ta vefat eder. Kendisi Meteris Mezarlığında medfundur.¹⁵

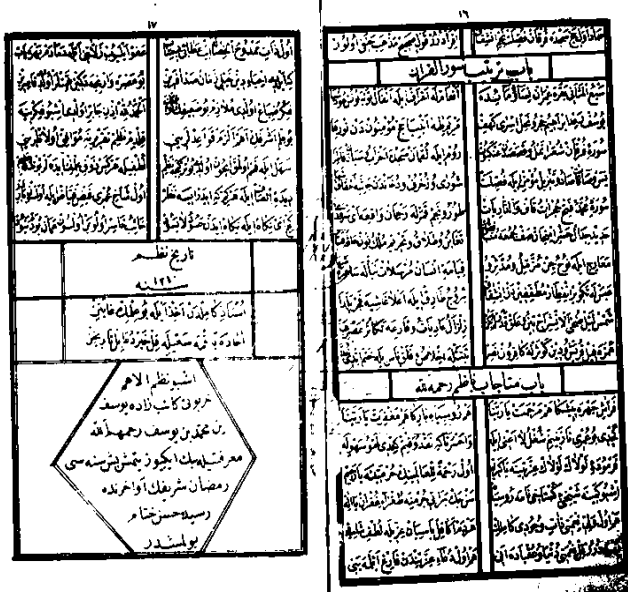
Belge-2: Hafız Yusuf Efendi tarafından bastırılan Nazmü-Ehem adlı tecvid kitabının ilk sahifesi

2. Kurra Hafız Hacı Ömer Efendi (1830-1895):

Hafız Ömer Efendi, Kurra Hafız Yusuf Efendinin büyük oğlu olup, 1830 yılında Harput'ta dünyaya gelir. Babasının yanında hafızlığa çalışarak kuvvetli bir hafız olur. Bilahare Harput'un meşhur müderrislerinden ders görmeye başlar. Babasından İmam Şâtıbî'nin **Hırzül'l-Emani ve Vechü't-Tehani** adıyla kaleme aldığı ve **Şâtıbiyye** diye bilinen eserini kıraat-i seb'a geleneğinde okuyarak icazet alır. Sesi, babası kadar güzel olduğu gibi, edave sedası abasından da üstündü. Harputlu İshak Sunguroğlu, Harput Yollarında isimli eserinde bir hac hatırasını naklederken şöyle der: Harputlu Hafız Yusuf Efendinin de içinde bulunduğu kalabalık bir Harput hac kafilesi Şam'ı gezerlerken Hz. Yahya'nın türbesini ziyarete girerler. Vakit namazını Emevi Camii'nde kıldıktan sonra, arkadaşları Hafız Yusuf Efendiden bir aşr-i şerif rica ederler. O da genç oğlu Hafız Ömer Efendiye işaret edince Hafız Ömer Efendi Meryem Suresini Kıraat-i Seb'a usulü ile tilavet etmeye başlar.

Aşr-i Şeriften sonra muhteşem bir manevi hava husule gelir ve cami cemaati bu muhterem baba ve oğlun yüzlerini görebilmek üzere oturdukları yere hücum ederler. Bu olaydan sonra o tarihe kadar Bu camide cami görevlilerinin dışında taşradan gelenlerin Kur'an okumaları yasak iken Şam valisinin emriyle Harputlu Hafızlar bu yasaktan istisna edilirler.

¹⁵ Sunguroğlu, İshak, *Harput Yollarında*, 2.cilt, İşaret yay., İst., 2013, s. 667, 668.

Belge-3: Hafız Yusuf Efendi tarafından bastırılan Nazmü-Ehem adlı tecvid kitabının son sahifesi

Kurra Hafız Yusuf Efendi oğlu Hafız Ömer Efendi için: “Ben ömrümde çok Kur’an dinledim. Usta bir hattat nasıl ki iyi yontulmuş bir kalemle güzel ve emsalsiz bir yazı yazarsa Cenab-ı Hak da Kur’an okumak için Ömer’in dilini kudret eliyle o şekilde yontmuş ve yaratmıştır.” şeklinde iltifat eder, haz duymuş.

Hicaz’dan dönüşte babası, onu tahsil için Mısır’da bırakır. Hafız Ömer Efendi Mısır’da kalır, kıraat ilminde ve diğer Ulum-i İslamiye’de yüksek seviyede dersler alarak Harput’a döner ve kıraat-ı seb’a başta olmak üzere diğer ilimlerde de birçok talebe yetiştirir, icazet verir.¹⁶

Yusuf Efendi isminde bir oğlu ile Cemile Hanım isminde bir kızı olan Hafız Ömer Efendi, 1895 yılında Harput’ta vefat eder. Meteris’te medfun bulunan babası Kurra Hafız Yusuf Efendinin yanına defnedilir.

3. Kurra Hafız Mustafa Efendi (1841-1915):

Hafız Mustafa Efendi Kurra Hafız Yusuf Efendinin küçük oğlu olup 1841 yılında Harput’ta dünyaya gelir. İlk tahsilini ve hıfzını babasından ikmal ettikten sonra Harput medreselerinde tahsile başlar. Babasının vefatından sonra kardeşi Hacı Hafız Ömer Efendiden Kraat-ı Seb’a dersi alarak icazet alır. İcazetini aldıktan sonra Meydan Camii İmam ve Hatipliğine, Sara Hatun Camii İmamı Küçük Mazlum Hafız Hilmi Efendi’nin vefatıyla terfian Sara Hatun Camii İmam ve Hatipliğine tayin edilir. Bir aralık Meydan çeşmesi bitişiğindeki

¹⁶ Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, 2.cilt, s. 668,669,

tekkede birer mahalle mektebi açar, Muallim Hafız Tevfik Efendinin vefatından sonra da Cevheriye Medresesini idare eder, Kıraat dersleri verir ve birçok öğrenci yetiştirir.

Hafız Mustafa Efendinin sesi babası ve ağabeyi kadar gür ve güzeldi. Kur'an-ı Kerimi güzel kıraatinin yanında hatiplikte de Harput'ta önemli bir yere sahipti. Hafız Mustafa Efendi 1915 yılında Harput'ta yetmiş dört yaşında vefat eder. Meteris Mezarlığında medfundur.¹⁷

4.Kurra Hafız Abdullah Nazırlı (1920-)

Hafız Abdullah Nazırlı, 1920 yılında Elazığ'ın Hoş köyünde dünyaya gelir. Çocukluğu ve gençliği Diyarbakır'ın Hani ilçesinde geçer. Babası Hacı Ali Efendi'den Kur'an-ı Kerim öğrenir ve hafızlığa başlar.12 yaşında iken hafızlığını tamamlar. Amcası Müderris Hafız Muhammed Efendi'den Arapça, tefsir ve Şafii fıkhi dersleri alır.

Kıraat dersleri almak üzere Kayseri'ye giden Hafız Abdullah Nazırlı, İstanbul'un tanınmış Kurraasından Hafız Âciz Mustafa Râgıp efendinin talebesi Kayserili Dar'ül-huffaz Muallimi Kurra Hafız Mahmut Kuşculu'dan Kur'an-ı Kerimin On kıraat üzere okunmasına yönelik Aşere dersini tamamlayıp icazetini alır. Ayrıca Kayseri Müftüsü Abdullah Develioğlu'ndan talim, tashih-i huruf ile şiir ve edebiyat dersleri alır. İcazetini aldıktan sonra Hani'ye döner. Hani'de iken Malatya'ya davet edilir. Bu davet üzerine Malatya'ya gelir ve Malatya Söğütlü Camii müezzinliğine atanarak ilk resmi görevine başlar.

1949 yılında Kur'an-ı Kerim öğretmeni olarak Kangal'a atanır. Bu görevine ilaveten Kangal Abdurrahman Paşa Camii imam-hatipliğini de üstlenir. Burada görev yaptığı sırada kayınpederi Abdullah Apaydın hocadan Hanefi fıkhi derslerini alır. 1953 yılında kayınpederi Abdullah Apaydın Hoca efendinin Sivas Müftülüğüne atanması üzerine Hafız Abdullah efendi, onunla birlikte Paşa Camii imam-hatipliği ve Kur'an Kursuna atanır..

1955 yılında Elazığ Müftülüğünün daveti üzerine Şıra Meydanı Camii'ne tayin edilir. Bir yıl sonra yine istek üzerine İhsaniye Camii'ne naklolunur. Yirmi yıl boyunca bu camide imamlığın yanında Kur'an Kursu Öğretmeni olarak görev yapar, hafız yetiştirir, tashih-i huruf, talim ve kıraat okutur. Çok sayıda talebe yetiştirir.

1976 yılında Elazığ Merkez Vaizi Cemalettin Emiroğlu hoca efendinin ilk müdürlüğünü yaptığı Elazığ Site İşhanı'nda açılan Diyanet Eğitim Merkezinde Kur'an-ı Kerim kıraat ve tecvid derslerine girer. 1996 yılında açılan Edibe Can Kur'an Kursunda yüzlerce bayan hafız yetiştirir.

“Bana bu dünyada dört şey çok sevdirdi. Bunlar: okumak, okutmak, anlatmak ve yazmak” diyen Hafız Abdullah efendi, 1975 yılında emekli olunca boş durmamış ve sürekli yazmıştır. Aruz ve hece veznini kullanarak halk ve

¹⁷ Sunguroğlu, *Harput Yollarında*,2.cilt, s.670.

divan tarzında manzum eserler veren Hafız Abdullah Efendi, yazdığı şiirleri Gaye başlığı ile bir kitapta toplar. Ehl-i Kur'an'a olan muhabbetini bir şiirinde şöyle dile getirir:

Eşref-i ümmet olanlar hafız-ı kuran olur
Hafız-ı Kur'an olanın Hafızı, Kur'an olur

Kim kelimullahı ezber eylese Allah için
Hamisi Allah olur, o nail-i ihsan olur

Hem okur hem okutursa Hak için Kur'an-ı Kim?
Lutf-i hak'ladu cihanda mazhar-i ğufran olur.
Sadrını her kim okutursa hak için Kur'an ile
Kalbine hikmet dolar, o aşk ile hayran olur.

Bir gece yatmak üzere iken, herkesin bir şeylere meftun olup onları methettiğini düşünür, kendisine “sen niye sevgililer sevgilisi Efendimizi methetmiyorsun?” diye sorar. Ve hemen kalkıp bir naat yazar:

Ey resul-i müteba sen rahmeti rahman mısın?
Ey Habib-i Kibriya sen zübde-i ihsan mısın?

Ey hakikat ma'deni ey din ü iman mahzeni
Ey ilm ü irfan menbaı sen mekteb-i irfan mısın?

Hak-i payinlesemavat cilvelendi aşk ile
Sen huzur-ı rabbi izzette duran bir can mısın?

Bu ne devlettir ki; nazlı ümmetin olmuş senin
Ben gibi mücrim olana sen şefa'at-kan mısın?

Bütün ömrünü Kur'an eğitim ve öğretimine vakfeden hocamızın yüreğinde Kur'an-ı Kerime karşı tarifi mümkün olmayan bir aşk ve muhabbet vardır. Bu aşk ve muhabbet sebebiyledir ki, 30 yıl resmi ve 30 yıl fahri olarak hizmet etmiş, 1000 civarında hafız yetiştirmiş ve 5000 civarında insana Kur'an-ı Kerimi öğretmiştir.

Maddi durumu müsait olmadığı için insanların istifadesine sunulmak üzere cami, çeşme benzeri hayratlar bırakamadığından yakınmıştır. Ancak onlar istifade ederler ümidiyle; bir gören gözü ve bir titreyen eliyle 93 cilde balığ kitaplar yazan Hafız Abdullah Nazırlı Hoca, halen Elazığ'da ikamet etmektedir.¹⁸

5.Kurra Hafız Mustafa Albayrak (15.02.1933-23.07.2011)

Hafız Mustafa Albayrak 15 Şubat 1933 tarihinde Elazığ'da dünyaya gelir. Bir hastalık sebebiyle daha çocukken gözlerini kaybeder. Elazığ İzzet Paşa

¹⁸ Sürgeç, Celal, *Hafız Abdullah Nazırlı Belgeseli*, Elazığ, 2011.

Camii Kur'an kursuna devam eden Hafız Mustafa Albayrak, on iki yaşına geldiğinde hafızlığa başlar ve on dört yaşında hafızlığını tamamlar.

Hafız Mustafa Albayrak Elazığ'da hafızlığını bitirdikten sonra İlm-i Kıraat okumak, Talim ve Tashih-i Huruf dersleri almak üzere İstanbul'a gider. Son devrin tanınmış hafız ve kıraat âlimlerinden Kurra Hafız Hasan Akkuş Hocadan talim, tecvit ve kıraat-ı aşare dersini tamamlar ve kıraat icazetini alır. Ayrıca Klasik Türk müziği bestekârı Hafız Saadettin Kaynak'tan ise makam ve musiki dersleri alır.

Hafız Mustafa Albayrak İstanbul'da başlayan eğitimini iki yıl içerisinde tamamlar ve memleketine döner. 1957 yılında Kur'an Kursu Öğretmenliğine atanır. Uzun yıllar Elazığ Yeni Camii Kur'an Kursu'nda talebe okutur ve hafız yetiştirir.

Hafız Mustafa Albayrak 1965 yılında çıkan Diyanet Teşkilat Yasası gereğince okul diploması alması gerekir. Bunun üzerine körler okulunu bitirme sınavlarına girer ve hiç okul görmeden 900 kişi arasından birinci olarak ilkokulu bitirir. Bu başarı Hafız Mustafa'yı hariçten ortaokul ve liseyi de bitirmeye yöneltir. Ortaokul ve liseyi üstün bir zekâ ve gayretle ikişer yılda bitirir.

Hafız Mustafa Albayrak 1969-1970 yıllarında Ankara'ya gider. Maltepe, Emek ve Bahçelievler Camilerinde değişik zamanlarda Müezzinlik yapar. 1974 yılında İzmir Hisar Camii Müezzinliğine tayin olur. Daha sonra İzmir Hatay Camiinde görev yapar.

Hafız Mustafa Albayrak 1975 yılında üniversite sınavlarına girer ve Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazanır ve 47 yaşında iken üniversiteyi bitirir.

Hafız Mustafa Albayrak, 28 yıldır Medine'de yaşıyordu. Gerek Medine'de ve gerekse Türkiye'de Yüzlerce hafız yetiştirir. Hafızlık çalışması yaptırdığı öğrencilerine hafızlık eğitiminin yanında musikinin Kur'an kıraatinde uygulanması usulü ile camii hizmetlerinde icrası konusunu da işler.

23 Temmuz 2011'de Bursa'da vefat eden Kurra Hafız Mustafa Albayrak, Harput'ta Sugözü-Sinanlar Kabristanı'nda medfundur.¹⁹

¹⁹ Sürgeç, Celal, Diyanet İşleri Başkanlığı Harput Eğitim Merkezi Müdürü, Röportaj, Hafız Musatafa Albayrak'ın oğlu Feyyaz Albayrak ile vefatından sonra ve Hafız Mustafa Albayrak ile sağlığında, Elazığ, 2011